

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การศึกษาเป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเจริญทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ การบริหารหรือการเมือง ทั้งนี้เพราะการศึกษาเป็นกิจกรรมทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในด้านต่างๆ ทั้งในส่วนบุคคลและสังคมโดยรวม (วิจิตร ศรีสอาน 2518 : 1) ซึ่งการศึกษาในระดับประถมศึกษาถือเป็นหัวใจสำคัญของการศึกษาของชาติ เพราะเป็นการวางพื้นฐานให้กับเยาวชน มุ่งให้ผู้เรียนนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต และสร้างเอกภาพของชาติ ดังจะเห็นได้จากแนวการจัดการศึกษาของหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จักมุ่งสู่การพัฒนาชีวิตของประชาชนให้มีความสุขและอยู่ดีกินดี มีความสำนึกในความเป็นไทย รู้จักพึ่งตนเอง และมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฝึกฝนการปรับตัวในสังคม เน้นลักษณะนิสัย ขยันอดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด และมีระเบียบวินัย อันเป็นคุณสมบัติพื้นฐานที่สำคัญ (กระทรวงศึกษาธิการ 2520 : ม) ในบรรดามวลประสบการณ์ที่จัดให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นั้น กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นกลุ่มที่สร้างขึ้นจากพื้นฐานของความต้องการ และปัญหาของชีวิตของคนไทยโดยทั่วไป (สุมิตร คุณากร และคณะ 2520 : 121)

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นกลุ่มที่วางด้วยกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและสังคม ซึ่งมีปัญหาและความต้องการของมนุษย์ในด้านต่างๆ ที่จะทำให้ชีวิตดำรงอยู่และดำเนินไปได้ด้วยดี ในกลุ่มนี้ประกอบไปด้วยวิชาเดิม 3 วิชา คือ วิชาสังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ และสุขศึกษา ซึ่งลักษณะของโครงสร้างของเนื้อหาของหลักสูตรกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต เป็นความพยายามอย่างยิ่งที่จะทำเนื้อหาเหล่านั้นสัมพันธ์ให้กลมกลืนกัน (กลุ่มวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, คณะครูศาสตร์, ภาควิชาหลักสูตรและการสอน 2522 : 12) เมื่อเป็นเช่นนี้กระบวนการเรียนการสอนจึงเป็นปัจจัยสำคัญของการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายตามจุดประสงค์

ที่วางไว้ โดยเน้นการจัดสภาพการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้คิด ได้แก้ปัญหา และได้เผชิญกับสถานการณ์จำลอง ซึ่งสามารถนำไปใช้ในชีวิตจริงได้

การสอนตามหลักสูตร พ.ศ.2521 เน้นการจัดบรรยากาศภายในห้องเรียนและนอกห้องเรียนเป็นส่วนสำคัญที่โรงเรียนมีโอกาสจะสนับสนุนให้เป็นไปได้อย่างกว้างขวาง ควรให้เด็กได้มีส่วนร่วมจัดและมีส่วนรับผิดชอบอย่างจริงจังและทำเป็นปรกติจนเป็นนิสัย (กระทรวงศึกษา กรมวิชาการ 2521 : 4-5) ดังนั้นจะเห็นว่ากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเป็นกลุ่มการเรียนรู้ที่สำคัญ จึงน่าจะศึกษามือถือผลอะไรบ้าง ที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนบ้าง เสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียน ซึ่งนับเป็นความยุ่งยากซับซ้อนมาก เพราะ... ต่างๆ มากมายเป็นตัวแปรที่ประสมประสานกันอยู่ ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน... ต่างกัน

อนาสตาซี (Anastasi 1961 : 142) กล่าวว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนมีความสัมพันธ์กับองค์ประกอบทางด้านสติปัญญาและองค์ประกอบทางด้านที่ไม่ใช่สติปัญญา จากการศึกษาของ ทราฟเวอร์ส (Travers 1953 : 396-399) พบว่า สิ่งที่มีอิทธิพลต่อผลการเรียนของนักเรียน นอกจากสติปัญญาแล้วยังมี ความสนใจ บัณฑิตส่วนตัว พื้นฐานทางครอบครัว ฐานะทางสังคม สภาพทางบ้าน ฯลฯ ทำนองเดียวกัน โคลแมน (Coleman 1966 อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด 2524 : 6) พบว่า พื้นฐานและสภาพแวดล้อมทางบ้านของนักเรียน เป็นตัวแปรสำคัญที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ส่วนตัวแปรเกี่ยวกับโรงเรียนมีอิทธิพลน้อยมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมาคมประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาระหว่างชาติ (The International for the Evaluation of Education Achievement ใช้ชื่อย่อว่า IEA) ที่ได้สรุปข้อค้นพบว่า สิ่งแวดล้อมทางบ้านและภูมิหลังของนักเรียนมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์มากกว่าตัวแปรด้านโรงเรียน แต่ วอลเบอร์กและแอนเดอร์สัน (Walberg & Anderson 1966 : 414-419) ได้ศึกษาถึงตัวพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพบว่า บรรยากาศของห้องเรียนสามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนได้ดีกว่าตัวแปรด้านอื่นๆ ซึ่งสอดคล้องกับลอเรนซ์ (Lawrenz 1976 : 315) ที่พบว่า บรรยากาศภายในห้องเรียนมีอิทธิพลต่อผลการเรียนของผู้เรียน

ทริคเกตต์และมูส์ (Trickett & Moos 1973: 96-97, อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด 2524: 86) ได้แบ่งบรรยากาศภายในห้องเรียนออกเป็นเก้าด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วม

(Involvement) ความผูกพันกันฉันท์มิตร (Affiliation) การสนับสนุนจากครู (Teacher Support) การเน้นงาน (Task Orientation) การแข่งขัน (Competition) การจัดระเบียบและการมีระบบ (Order and Organization) ความแจ่มชัดของกฎระเบียบ (Rule Clarity) การควบคุมของครู (Teacher Control) ความเปลี่ยนแปลงใหม่ (Innovation) และจากการศึกษาของเพจ (Paige 1978: 3541-A) พบว่า บรรยากาศในชั้นเรียนที่สัมพันธ์กับผลการเรียนเมื่อวัดตามทฤษฎีของมูสมีสองด้าน ได้แก่ การเน้นงานกับการแข่งขัน

จากทฤษฎีการเรียนรู้ในโรงเรียนของบลูม (Bloom 1976: 10-15) ซึ่งมีข้อตกลงเบื้องต้นอยู่สองประการ คือ ประการแรก พื้นความรู้เดิมของผู้เรียน เป็นสิ่งสำคัญของการเรียนที่จะช่วยให้เรียนสำเร็จแตกต่างจากคนอื่น ถ้าแต่ละคนมีพื้นความรู้ที่คล้ายกัน ก็จะมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ไม่แตกต่างกันมาก ประการที่สอง คุณลักษณะของแต่ละคนและคุณภาพของการสอน เป็นสิ่งที่สามารถปรับปรุงได้ในอันที่จะช่วยให้ระดับการเรียนสูงขึ้น นอกจากนี้บลูม (Bloom 1976: 108-110) ยังพบตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อระดับของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสามตัวแปร ตัวแปรแรก คือ คุณลักษณะด้านความรู้ (Cognitive) หมายถึงการเรียนรู้ที่จำเป็นต่อการเรียนเรื่องนั้นและมีมาก่อนการเรียน ได้แก่ ความถนัดและพื้นความรู้เดิมของผู้เรียน ตัวแปรที่สอง คือ คุณลักษณะด้านจิตพิสัย (Affective) หมายถึง แรงจูงใจ ความกระตือรือร้นที่มีต่อเนื้อหาการเรียน รวมถึงทัศนคติที่มีต่อเนื้อหาวิชา ต่อโรงเรียนและระบบการเรียน และมโนภาพเกี่ยวกับตนเอง ตัวแปรสุดท้าย ได้แก่ คุณภาพของการสอน (Quality of Instruction) ประกอบด้วย การชี้แนะ (Cues) หมายถึงการบอกจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอน และงานที่จะต้องทำให้นักเรียนทราบอย่างชัดเจน การมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน (Participation) การเสริมแรงจากครู (Reinforcement) การให้ข้อมูลย้อนกลับหรือการให้ผู้เรียนรู้ผลว่าตนเองกระทำดี ถูกต้องหรือไม่ (Feedback) และการแก้ไขข้อบกพร่อง (Correctives)

ดังนั้นจึงทำให้เราจะศึกษาได้ว่า ตัวแปรต่างๆ เหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นอย่างไร เนื่องจากผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้นยังไม่สามารถสรุปได้แน่นอน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาองค์ประกอบทางด้านผลการเรียนเดิม สภาพแวดล้อมทางบ้าน ได้แก่

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย และทางด้านองค์ประกอบทางโรงเรียน รวมทั้งคุณภาพการสอนของครู เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนเดิม สภาพแวดล้อมทางบ้าน บรรยากาศในชั้นเรียน คุณภาพของการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียน ตลอดจนศึกษาว่าองค์ประกอบอะไรบ้างที่สามารถพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยคาดว่าผลจากการวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาระดับประถมศึกษา

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาหาความสัมพันธ์ระหว่างผลการเรียนเดิม สภาพแวดล้อมทางบ้าน สภาพแวดล้อมทางบ้านด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย บรรยากาศในชั้นเรียน บรรยากาศในชั้นเรียนด้านการมีส่วนร่วม ด้านการสนับสนุนจากครู ด้านการแข่งขัน คุณภาพของการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์พหุคูณระหว่างผลการเรียนเดิม สภาพแวดล้อมทางบ้าน บรรยากาศในชั้นเรียน คุณภาพของการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์พหุคูณระหว่างผลการเรียนเดิม สภาพแวดล้อมทางบ้านด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย บรรยากาศในชั้นเรียน ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการสนับสนุนจากครู ด้านการแข่งขัน คุณภาพของการสอนกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา
4. เพื่อค้นหากลุ่มตัวพยากรณ์ที่มีนัยสำคัญจากผลการเรียนเดิม สภาพแวดล้อมทางบ้าน บรรยากาศในชั้นเรียน และคุณภาพของการสอน ในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา
5. เพื่อค้นหากลุ่มตัวพยากรณ์ที่มีนัยสำคัญจากผลการเรียนเดิม สภาพแวดล้อมทางบ้านด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย บรรยากาศในชั้นเรียน ด้านการมีส่วนร่วม ด้านการสนับสนุนจากครู ด้านการแข่งขัน และคุณภาพของการสอน ในการพยากรณ์ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา

สมมุติฐานของการวิจัย

1. ผลการเรียนรู้เพิ่มเติม สภาพแวดล้อมทางบ้าน สภาพแวดล้อมทางบ้านด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย บรรยากาศในชั้นเรียน บรรยากาศในชั้นเรียนด้านการมีส่วนร่วม ด้านการสนับสนุนจากครู ด้านการแข่งขัน และคุณภาพของการสอน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา
2. ผลการเรียนรู้เพิ่มเติม สภาพแวดล้อมทางบ้าน บรรยากาศในชั้นเรียน และคุณภาพของการสอน มีความสัมพันธ์พหุคูณกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา
3. ผลการเรียนรู้เพิ่มเติม สภาพแวดล้อมทางบ้านด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย บรรยากาศในชั้นเรียนด้านการมีส่วนร่วม ด้านการสนับสนุนจากครู ด้านการแข่งขัน และคุณภาพของการสอน มีความสัมพันธ์พหุคูณกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับประถมศึกษา

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนสังกัดกรุงเทพมหานคร ซึ่งกำลังศึกษาในภาคเรียนที่สอง ปีการศึกษา 2525
2. ตัวแปรที่ศึกษา
 - ตัวแปรต้น คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
 - ตัวพหุคูณ แยกออกเป็น 4 กลุ่ม คือ
 - 2.1 ผลการเรียนรู้เพิ่มเติม
 - 2.2 ตัวแปรสภาพแวดล้อมทางบ้าน ประกอบด้วย
 - 2.2.1 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว
 - 2.2.2 ฐานะทางเศรษฐกิจ
 - 2.2.3 ที่อยู่อาศัย
 - 2.3 ตัวแปรบรรยากาศในชั้นเรียน ประกอบด้วย
 - 2.3.1 การมีส่วนร่วม
 - 2.3.2 การสนับสนุนจากครู
 - 2.3.3 การแข่งขัน

2.4 ตัวแปรคุณภาพของการสอน

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ถือว่าเป็นข้อมูลที่ตอบด้วยความจริงใจ
2. คะแนนที่ได้จากการตอบแบบสอบถาม ไม่ขึ้นอยู่กับตัวแปรด้านเวลาและสถานที่
3. ลักษณะสภาพแวดล้อมทางบ้าน บรรยากาศในชั้นเรียน และคุณภาพของการสอน สามารถประเมินได้ด้วยการใช้แบบสอบถามสภาพแวดล้อมทางบ้าน แบบสอบถามบรรยากาศในชั้นเรียน และแบบสอบถามคุณภาพของการสอน

ความจำกัดของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ไม่ได้คำนึงถึงองค์ประกอบบางอย่าง เช่น ความถนัด วุฒิของครู ระดับการศึกษาของนิสิตมารดา อาชีพของนิสิตมารดา ซึ่งอาจมีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ผลการเรียนเต็ม หมายถึง คะแนนของผลการเรียนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ของกลุ่มตัวอย่างที่กำลังศึกษาอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2525

สภาพแวดล้อมทางบ้าน หมายถึง สภาพแวดล้อมในด้านความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ด้านฐานะทางเศรษฐกิจ และด้านที่อยู่อาศัย

ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว หมายถึง การที่พ่อแม่หรือผู้ปกครอง และพี่น้องที่มีความผูกพัน รักใคร่ปรองดองซึ่งกันและกัน ร่วมปรึกษาหารือกันเมื่อมีปัญหาใดๆ เกิดขึ้นภายในครอบครัว

ฐานะทางเศรษฐกิจ หมายถึง สภาพทางการเงินของครอบครัวสำหรับการใช้จ่าย ที่เกี่ยวกับการเรียนและการใช้จ่ายทั่วไป

ที่อยู่อาศัย หมายถึง สถานที่ตั้ง บริเวณบ้าน สิ่งแวดล้อมในบริเวณบ้าน ระยะทางระหว่างบ้านและโรงเรียน

บรรยากาศในชั้นเรียน หมายถึง ห้องเรียนที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ มีการสนับสนุนจากครู และการแข่งขันกัน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่นักเรียนมีความตั้งใจ และแสดงความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของชั้นเรียน

✓ การสนับสนุนจากครู หมายถึง การแสดงออกของครู ที่แสดงถึงความสนใจต่อนักเรียน ใ่ว่างใจนักเรียน ให้ความสนใจในความคิดของนักเรียน

การแข่งขัน หมายถึง การที่นักเรียนใช้ความพยายามในการเรียน เพื่อให้ได้คะแนน สูงกว่าคนอื่น และเป็นที่ยอมรับของครูและเพื่อน

✓ คุณภาพของการสอน หมายถึง การสอนที่ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ เช่น ความสามารถในการเสนอทฤษฎีที่ช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ มีความรอบรู้ การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเหมาะสม การให้สิ่งเสริมแรงที่สอดคล้องกับผู้เรียน การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการแก้ไขข้อบกพร่อง

ครู หมายถึง ครูผู้ทำการสอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ทั้งในภาคเรียนที่หนึ่ง และภาคเรียนที่สอง ของปีการศึกษา 2525 เป็นบุคคลเดียวกัน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ห้า ปีการศึกษา 2525 ในโรงเรียน สังกัดกรุงเทพมหานคร

ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง คะแนนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตของภาคเรียน ที่หนึ่ง ที่ตัดออกจากสมุดประเมินผลของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งทุกโรงเรียนใช้แบบทดสอบ เดียวกัน ที่สร้างขึ้นโดยกองวิชาการ สำนักการศึกษา กรุงเทพมหานคร

กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต หมายถึง กลุ่มการเรียนรู้ที่เกี่ยวกับปัญหาและความ ต้องการด้านอนามัย ประชากร การเมือง การปกครอง สังคม ศาสนา วัฒนธรรม เศรษฐกิจ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ การติดต่อสื่อสาร ฯลฯ

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นประโยชน์แก่ทางโรงเรียน ที่จะทราบว่าผลการเรียนของนักเรียนนั้นขึ้นอยู่กับ อิทธิพลใดบ้าง ซึ่งถ้ามีส่วนสัมพันธ์กับองค์ประกอบด้านโรงเรียน ก็จะช่วยให้ทางโรงเรียนอันได้แก่ ผู้บริหาร ครู อาจารย์ ตลอดจนนักแนะแนว ใ้ค้นหาทางส่งเสริมและช่วยเหลือแก้ไขให้นักเรียน ประสบความสำเร็จในการเรียน

2. เป็นประโยชน์แก่บิดามารดาและผู้ปกครอง ที่จะทราบว่าผลการเรียนของเด็กนั้นขึ้น อยู่กับองค์ประกอบอะไรบ้าง โดยเฉพาะถ้าเป็นองค์ประกอบที่ผู้ปกครองมีส่วนเกี่ยวข้องกับตัวเด็ก

จะทำให้ผู้ปกครองเข้าใจพฤติกรรมของเด็กดีขึ้น และหาแนวทางช่วยเหลือในการปรับปรุงผลการเรียนของเด็กให้ดีขึ้น

3. เป็นประโยชน์สำหรับเจ้าหน้าที่ทางการศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านนโยบายทางการศึกษาของกรุงเทพมหานคร ที่จะได้ทราบถึงสาเหตุสำคัญที่มีผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ซึ่งจะได้ใช้เป็นแนวทางในการแก้ปัญหาและปรับปรุงคุณภาพทางการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพขึ้น

4. เป็นแนวทางในการศึกษา ค้นคว้า วิจัยองค์ประกอบอื่นๆ ที่มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้อง กับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่อไป

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย